

Κύρωση του 13ου Πρωτοκόλλου στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας *

* Δημοσιεύτηκε στην «Ποινική Δικαιοσύνη», 2005, σελ. 7-10

Ευγένιου Αρ. Γιαρένη

Ανακριτή του Στρατοδικείου Αθηνών - Υπ. Διδάκτορα Παντείου Πανεπιστημίου

Με τη θέση σε ισχύ του Ν 3289/2004, με τον οποίο κυρώθηκε το 13ο Πρωτόκολλο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, εξοβελίζεται πλήρως από το ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα η πρόβλεψη της ποινής του θανάτου, η οποία παρέμενε μόνο εντός του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα (ΣΠΚ), απειλούμενη για στρατιωτικά εγκλήματα τελούμενα κατά τη διάρκεια πολεμικής περιόδου, των οποίων η φύση και η βαρύτητα είχε κριθεί ότι καθιστούσαν αναγκαία την in abstracto πρόβλεψη στο νόμο και της ποινής αυτής. Στο άρθρο που ακολουθεί εξετάζονται τα αποτελέσματα της κύρωσης του Πρωτοκόλλου αυτού, ιδίως σε σχέση με τις διατάξεις του ΣΠΚ.

In accordance with the provisions of Protocol no 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Vilnius on 3 May 2002, the death penalty is abolished in all circumstances. This article examines the results of the ratification of this Protocol, particularly in relation to the Greek Military Penal Code.

1. Η κατάργηση της θανατικής ποινής και ο ΣΠΚ

Μετά από την κατάργηση της θανατικής ποινής που επήλθε με τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 Ν 2172/1993, η οποία όριζε ότι η ποινή του θανάτου καταργείται και ότι όπου στις κείμενες διατάξεις προβλέπεται για ορισμένη αξιόποινη πράξη αποκλειστικώς η ποινή αυτή νοείται ότι απειλείται η ποινή της ισόβιας κάθειρξης¹ και την κατάργηση το επόμενο έτος και των σχετικών άρθρων 50 και 86 ΠΚ,² η πρόβλεψη της θανατικής ποινής παρέμεινε μόνο εντός των διατάξεων του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα (στο εξής ΣΠΚ), απειλούμενη για στρατιωτικά κακουργήματα τελούμενα κατά τη διάρκεια πολεμικής περιόδου, των οποίων η φύση και η βαρύτητα κρίθηκε ότι καθιστούσαν αναγκαία την in abstracto πρόβλεψη στο νόμο και της ποινής αυτής.³

¹ Ενώ οριζόταν ακόμη ότι εάν η ποινή του θανάτου προβλέπεται διαζευκτικώς με άλλη ποινή, νοείται ότι απειλείται μόνο η τελευταία. Βλ. άρθρο 33 παρ. 1 Ν.2172/1993 (ΦΕΚ Α' 207/16.12.93)

² Τα άρθρα 50 και 86 ΠΚ καταργήθηκαν με το άρθρο 1 παρ. 12 περ. β' του Ν. 2207/1994 (ΦΕΚ Α' 65/25.4.1994). Πριν από την κατάργησή τους τα άρθρα αυτά είχαν ως εξής: [Άρθρο 50 *Θανατική ποινή* «Στην εκτέλεση της θανατικής ποινής παρευρίσκονται μόνο οι αρχές που τους έχει ανατεθεί η εκτέλεση» Άρθρο 86 *Επιβολή θανατικής ποινής* «Σε όσες περιπτώσεις ο νόμος προβλέπει διαζευκτικά την ποινή της ισόβιας κάθειρξης ή τη θανατική ποινή, η τελευταία επιβάλλεται μόνο αν το είδος και ο τρόπος της εκτέλεσης της πράξης, καθώς και όλες οι άλλες περιστάσεις καθιστούν την πράξη ιδιαιτέρως απεχθή ή αν ο δράστης είναι επικίνδυνος για τη δημόσια ασφάλεια»].

³ Για ιστορικούς περισσότερο λόγους, θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η θανατική ποινή καταργήθηκε ήδη από το 1786 στην Τοσκάνη, από τον εμπνεόμενο από φιλελεύθερες απόψεις Δούκα Λεοπόλδο και τον επόμενο χρόνο (1787) στην Αυστρία, από τον ηγεμόνα της Ιωσήφ Β', αδελφό του πρώτου. (Βλ. σχετ., *Γαρδίκας Κ.*, Η ποινή του θανάτου, ΠοινΧρ τόμος Δ' (1954), σελ. 257). Η θανατική ποινή καταργήθηκε επίσης στη Πορτογαλία το 1867, στην Ολλανδία το 1870, στην Νορβηγία το 1902, στη Σουηδία το 1921, στην Ισπανία το 1932, στην Ελβετία το 1937 και μετά την

Οι σχετικές ρυθμίσεις του ΣΠΚ θεωρήθηκαν σύμφωνες τόσο με το προαναφερόμενο άρθρο 33 Ν 2172/1993, όσο και με το 6^ο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, το οποίο, μολονότι δεν είχε ακόμη κυρωθεί κατά την κατάθεση προς ψήφιση του σχεδίου νόμου «Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας»,⁴ εν τούτοις λήφθηκε υπόψη από την επιτροπή αναθεώρησης του ΣΠΚ, η οποία είχε ανασυγκροτηθεί με την υπ' αριθμ. Φ.600/ΑΔ611/Σ.69/1.3.1994 κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και του αρμόδιου Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας, αφού σύμφωνα με την επιτροπή θεωρήθηκε ότι «εκφράζει τις σύγχρονες ηθικές και φιλοσοφικοπολιτικές αντιλήψεις των Ευρωπαϊκών δημοκρατικών χωρών επί του ζητήματος αυτού».⁵

Με την αναθεώρηση του Συντάγματος που επήλθε με το Ψήφισμα της 6^{ης} Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, υπήρξε και σχετική με τη θανατική ποινή συνταγματική ρύθμιση, αφού στην αναθεωρημένη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 3 Σ ορίζεται ότι: «Η γενική δήμευση απαγορεύεται. Θανατική ποινή δεν επιβάλλεται, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στο νόμο για κακουργήματα τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σχετίζονται με αυτόν». Έτσι, η θανατική ποινή παρέμεινε στο ΣΠΚ περιβαλλόμενη με σχετική συνταγματική κάλυψη, με το σημαντικό περιορισμό της διαζευκτικής με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης πρόβλεψης και απειλούμενη μόνο για στρατιωτικά κακουργήματα τελούμενα σε πολεμική περίοδο. Ήδη με το Ν 3289/2004 (ΦΕΚ Α' 227/26.11.2004) «Κύρωση του Πρωτοκόλλου αριθ. 13 στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιστάσεις», ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από 26.11.2004, κυρώθηκε το 13^ο Πρωτόκολλο στην ΕΣΔΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις του οποίου καταργείται η θανατική ποινή σε όλες τις περιπτώσεις, χωρίς πρόβλεψη εξαίρεσης όπως συνέβαινε στο κείμενο του 6^{ου} Πρωτοκόλλου, με συνέπεια την συνακόλουθη κατάργηση ή τροποποίηση των άρθρων του ΣΠΚ που προέβλεπαν σχετικά.

2. Οι σχετικές με τη θανατική ποινή προβλέψεις του ΣΠΚ και οι ρυθμίσεις του βου και του 13ου Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ

α. Οι σχετικές προβλέψεις του ΣΠΚ

Στο άρθρο 7 παρ. 1 ΣΠΚ [Είδη ποινών] ορίζεται ότι «1. Τα στρατιωτικά εγκλήματα τιμωρούνται με τις παρακάτω ποινές: Α. Κύριες: α) Θάνατος β) Κάθειρξη, ισόβια ή πρόσκαιρη γ) Φυλάκιση Β. Παρεπόμενες, εκτός από τις προβλεπόμενες από τον Ποινικό Κώδικα: α) Καθαίρεση β) Έκπτωση», ενώ το άρθρο 8 ΣΠΚ [Επιβολή θανατικής ποινής] ορίζει ότι «Σε όσες περιπτώσεις ο νόμος προβλέπει τη θανατική ποινή διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, το δικαστήριο, για την επιβολή της πρώτης, λαμβάνει υπόψη

επιαναφορά της στην Αυστρία, καταργήθηκε εκ νέου το 1950. Στην Ιταλία, ενώ είχε καταργηθεί από το 1889, επανήλθε το 1930, για να καταργηθεί και πάλι μεταπολεμικά, με το Σύνταγμα του 1947. Στη Δυτική Γερμανία, τέλος, καταργήθηκε με το δημοκρατικό Σύνταγμα του 1949, ως αποτέλεσμα κυρίως της συχνότατης χρήσης της κατά την εποχή του Γ' Ράιχ. (Βλ. σχετ., *Γάφος Η.*, Η ποινή του θανάτου, ΠοινΧρ ΚΖ' (1977), σελ. 97.

⁴ Το σχέδιο αυτό κυρώθηκε στη συνέχεια με το πρώτο άρθρο του Ν 2287/1995 «Κύρωση του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα» (ΦΕΚ Α' 20/1.2.1995).

⁵ Βλ. σχετ., Αιτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου «Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας», σε *Σάμιος Θ.*, (επιμ.) «Στρατιωτική Ποινική Νομοθεσία», εκδ. Δίκαιο & Οικονομία, Αθήνα 2004, σελ. 3. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι το 6^ο Πρωτόκολλο στην ΕΣΔΑ, κυρώθηκε τελικά με το Ν 2610/1998 (ΦΕΚ Α' 110/25.5.1998) και τέθηκε στη χώρα μας σε ισχύ από 1.10.1998, σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 2 αυτού. (Η σχετική ανακοίνωση του Υπουργείου Εξωτερικών δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Α' 254/13.11.1998).

και τον ενδεχόμενο κίνδυνο για την ασφάλεια της χώρας ή την μαχητική ικανότητα του στρατού».

Η προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 8 ΣΠΚ, ρυθμίζει τα σχετικά με την επιβολή της θανατικής ποινής, κατ' ανάλογο με την καταργηθείσα διάταξη του άρθρου 86 ΠΚ τρόπο.⁶ Σε όσες περιπτώσεις ο ΣΠΚ προβλέπει τη θανατική ποινή (πάντοτε διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης), για την επιβολή της θανατικής ποινής θα πρέπει να ληφθεί υπόψη από το δικαστήριο και ο ενδεχόμενος κίνδυνος για την ασφάλεια της χώρας ή την μαχητική ικανότητα του στρατού. Μόνο όταν συντρέχει μια από τις δύο (ή και οι δύο μαζί) προαναφερόμενες περιπτώσεις, το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει την ποινή του θανάτου, χωρίς αυτό να σημαίνει, ότι κάθε φορά που συμβαίνει αυτό το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να την ποινή αυτή. Και τότε ακόμα έχει τη διαζευκτική ευχέρεια επιβολής, αντί της θανατικής, της ποινής της ισόβιας κάθειρξης.⁷

Στο άρθρο 9 ΣΠΚ [Καθαίρεση] ορίζεται ότι «1. Η καθαίρεση επιφέρει στέρηση του βαθμού του στρατιωτικού και του δικαιώματός του να φέρει οποιοδήποτε παράσημο, ως και ανικανότητά του να υπηρετεί στο στρατό ή στο λιμενικό σώμα με οποιαδήποτε ιδιότητα. 2. Η καθαίρεση επέρχεται όταν η καταδικαστική απόφαση καταστεί αμετάκλητη. 3. Η ποινή του θανάτου ή της κάθειρξης επιφέρει αυτοδικαίως και καθαίρεση του στρατιωτικού». Το άρθρο 14 παρ. 1 ΣΠΚ [Εκτέλεση ποινών] όριζε, τέλος, ότι «1. Η ποινή του θανάτου που επιβάλλεται από στρατιωτικό δικαστήριο εκτελείται με τον τρόπο και τη διαδικασία που ορίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού».⁸ Το αντίστοιχο άρθρο 6 παρ. 1 του προγενέστερου ΣΠΚ (ΑΝ 2803/41), όριζε ότι η ποινή του θανάτου «εκτελείται διά τυφεκισμού, κατά τας εν τοις στρατιωτικούς κανονισμούς ειδικωτέρας διατάξεις». Εκτέλεση της ποινής, δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί, πριν να τηρηθεί η οριζόμενη στο Ν 3861/1929 «Περί χάριτος κλπ.» διαδικασία (άρθρο 8, όπως αυτό είχε

⁶ Βλ. το κείμενο του άρθρου 86 ΠΚ, το οποίο καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 12 περ. β' του Ν. 2207/1994 (ΦΕΚ Α' 65/25.4.1994) παραπάνω, υποσημ. 2.

⁷ Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στρατιωτικά κακουργήματα για τα οποία ο ΣΠΚ προβλέπει τη θανατική ποινή, πάντοτε διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, είναι συνολικά τριάντα πέντε (35) τον αριθμό και συγκεκριμένα: Η προδοσία (άρθρο 15 ΣΠΚ), η παράδοση θέσης (άρθρο 16 ΣΠΚ), η βλάβη συγκοινωνιών (άρθρο 19 παρ. 2 ΣΠΚ), η βλάβη ηλεκτρονικών και άλλων μέσων πληροφοριών (άρθρο 20 παρ. 2 ΣΠΚ), η αθέμιτη συλλογή πληροφοριών (άρθρο 22 β' ΣΠΚ), η είσοδος εχθρού σε απαγορευμένους τόπους (άρθρο 24 ΣΠΚ), η βοήθεια σε κατάσκοπο (άρθρο 28 ΣΠΚ), η απόπειρα και προπαρασκευή προδοσίας και κατασκοπείας (άρθρο 30 παρ. 1 ΣΠΚ), η ανυποταξία σε πολεμική περίοδο (άρθρο 32 περ. β' ΣΠΚ), η λιποταξία εσωτερικού σε πολεμική περίοδο (άρθρο 33 παρ. 2 εδ. β' και παρ. 3 εδ. β' ΣΠΚ), η λιποταξία εξωτερικού σε πολεμική περίοδο (άρθρο 36 παρ. 2 εδ. β' ΣΠΚ), η λιποταξία ενώπιον του εχθρού (άρθρο 38 ΣΠΚ), η αυτομολία (άρθρο 39 ΣΠΚ), η πρόκληση ανικανότητας ενώπιον του εχθρού (άρθρο 42 παρ. 1 β' ΣΠΚ), η στάση (άρθρο 46 παρ. 2 εδ. α' ΣΠΚ), η ανυπακοή ενώπιον του εχθρού (άρθρο 53 παρ. 1 εδ. β' ΣΠΚ), η παράνομη ανάληψη ή διατήρηση αρχηγίας (άρθρο 69 παρ. 2 ΣΠΚ), η αυθαίρετη εχθροπραξία (άρθρο 70 παρ. 3 ΣΠΚ), η παράταση εχθροπραξιών (άρθρο 71 ΣΠΚ), η εγκατάλειψη φυλακής, θέσης ή περιοχής προς επιτήρηση ενώπιον του εχθρού (άρθρο 76 παρ. 1 περ. γ' ΣΠΚ), η παράλειψη προμήθειας εφοδίων (άρθρο 81 παρ. 1 εδ. γ' ΣΠΚ), η εγκατάλειψη αρχηγίας ή σχηματισμού (άρθρο 82 παρ. 1 και παρ. 2 ΣΠΚ), η υποστολή σημαίας (άρθρο 96 ΣΠΚ), η πρόωρη εγκατάλειψη πλοίου ή αεροσκάφους (άρθρο 97 ΣΠΚ), ο αποχωρισμός πλοίου από το πλοίο του αρχηγού (άρθρο 99 εδ. α' ΣΠΚ), η εγκατάλειψη συνοδείας (άρθρο 101 ΣΠΚ), η απώλεια ή βλάβη πλοίου ή αεροσκάφους (άρθρο 103 παρ. 1 β' ΣΠΚ), η εγκατάλειψη πλοίου από πλοηγό (άρθρο 107 ΣΠΚ), η πλοηγία σε εχθρικό πλοίο (άρθρο 109 ΣΠΚ), η απώλεια πλοίου νηοπομπής (άρθρο 110 ΣΠΚ), η σωματική βία ή απειλή εναντίον κυβερνήτη (άρθρο 125 παρ. 1 β' ΣΠΚ), η μετάδοση ψευδούς σήματος (άρθρο 129 εδ. β' ΣΠΚ), η διέλευση πάνω από ξένο έδαφος ή η προσγειώση σε μη προσδιορισμένους τόπους (άρθρο 134 παρ. 1 β' ΣΠΚ), η μετάδοση στρατιωτικών μυστικών (άρθρο 144 παρ. 3 και παρ. 4 ΣΠΚ) και η στάση αιχμαλώτων (άρθρο 164 παρ. 2 ΣΠΚ).

⁸ Προεδρικό Διάταγμα με τέτοιο περιεχόμενο, βέβαια, ποτέ δεν εκδόθηκε.

τροποποιηθεί με τον ΑΝ 1019/1938). Η ποινή μπορούσε να εκτελεστεί μόνο σε περίπτωση απόρριψης της αιτήσεως χάριτος, ή παρερχομένης απράκτου της τασσόμενης προθεσμίας.⁹

β) Οι ρυθμίσεις του βου και του 13ου Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ

Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στο 6^ο Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών σχετικά με την κατάργηση της ποινής του θανάτου, το οποίο κυρώθηκε με το Ν 2610/1998 (ΦΕΚ Α΄ 110/25.5.1998), τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι εξελίξεις σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη εξέφραζαν μία γενικότερη τάση υπέρ της κατάργησης της ποινής του θανάτου, αποφάσισαν την κατάργηση της θανατικής ποινής, με μία όμως εξαίρεση: Ένα κράτος θα μπορούσε να προβλέψει στην εσωτερική του νομοθεσία την ποινή του θανάτου, για πράξεις τελούμενες σε καιρό πολέμου ή επικείμενου κινδύνου πολέμου. Προβλέφθηκε βέβαια ότι η θανατική ποινή δεν θα επιβάλλεται παρά μόνο σε περιπτώσεις που προβλέπονται ρητά στη νομοθεσία και σύμφωνα με τις διατάξεις της και ότι το κράτος αυτό θα γνωστοποιεί στο Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης τις σχετικές με τη θανατική ποινή διατάξεις της νομοθεσίας του. Τις ρυθμίσεις αυτές του 6^{ου} Πρωτοκόλλου είχαν υπόψη, όπως αναφέρεται εισαγωγικά, οι συντάκτες του σχεδίου του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα¹⁰ και έτσι τέθηκαν εντός του κειμένου του ΣΠΚ που τελικά ψηφίστηκε, οι διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 1, 8, 9 παρ. 3 και 14 παρ. 1 οι οποίες προαναφέρθηκαν.

Το 13^ο Πρωτόκολλο στην ΕΣΔΑ, υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 3 Μαΐου 2002 στο Βίλνιους της Λιθουανίας και κυρώθηκε τελικά δύο χρόνια αργότερα με το Ν 3289/2004 (ΦΕΚ Α΄ 227/26.11.2004) «Κύρωση του Πρωτοκόλλου αριθ. 13 στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιστάσεις», αποκτώντας την ισχύ που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος.

Τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης προέβησαν στη σύνταξη και υπογραφή του 13^{ου} Πρωτοκόλλου, με την πεποίθηση ότι το δικαίωμα στην ζωή του καθενός αποτελεί βασική αξία σε μια δημοκρατική κοινωνία και θεωρώντας ότι η κατάργηση της θανατικής ποινής είναι ουσιώδους σημασίας για την προστασία αυτού του δικαιώματος, αλλά και για την πλήρη αναγνώριση της εγγενούς αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπινων όντων.

⁹ Βλ. σχετ., *Γιαννήρης Σ.*, Ερμηνεία του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικος, β΄ εκδ., Αθήνα 1959, σελ. 16. Πρέπει εδώ να σημειωθεί, ότι το άρθρο 8 Ν 3861/1929 όριζε ακόμη ότι εάν παρερχόταν πενταετία από την καταδίκη σε θάνατο χωρίς να εκτελεστεί η ποινή, η θανατική ποινή μετατρέποταν αυτοδικαίως σε ισόβια κάθειρξη. Η ρύθμιση οφειλόταν στην αγανάκτηση που είχε προκληθεί στη διεθνή κοινή γνώμη από την εκτέλεση των αναρχικών Sacco και Vanzetti στη Μασσαχουσέτη των Ηνωμένων Πολιτειών, επτά ολόκληρα χρόνια μετά από την καταδίκη τους. Βλ., σχετ., Ζησιάδης Ι., Ποινικών Δίκαιον, Γενικών Μέρους, τόμος Β΄, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 112.

¹⁰ Την Επιτροπή Αναθεώρησης του ΣΠΚ ως σημειωθεί ότι αποτελούσαν οι: *Δ. Κονδύλης*, Πρόεδρος Εφετών, ο οποίος προήχθη ακολούθως σε Αρεοπαγίτη, ως πρόεδρος, και *Δ. Σπινέλλης*, καθηγητής πανεπιστημίου, *Α. Καρράς*, καθηγητής πανεπιστημίου (με αναπληρωτή τον επίκουρο καθηγητή *Α. Κωνσταντινίδη*), *Κ. Μαυριάς*, καθηγητής πανεπιστημίου, *Χ. Μυλωνόπουλος*, αναπλ. καθηγητής πανεπιστημίου (ο οποίος αντικαταστάθηκε στις 13-8-92 από τον λέκτορα *Α. Παπανεοφύτου*), *Ε. Θεοχαράτος*, Αναθεωρητής Β΄ (με αναπληρωτή τον Αναθεωρητή Γ΄ *Θ. Τζαφερόπουλο*, οι οποίοι και οι δύο αντικαταστάθηκαν στις 9-3-93, λόγω αποστρατείας, από τους *Σ. Αλεβίζο*, Αναθεωρητή Β΄ και *Γ. Μητσόπουλο*, Αναθεωρητή Γ΄), *Γ. Καμβύσης*, Δικ. Σύμβουλος Α΄ (με αναπληρωτή τον Δικ. Σύμβουλο Α΄ *Κ. Γεωργαλάκη*), ως μέλη. Η Επιτροπή είχε συγκροτηθεί αρχικά το έτος 1991 με την υπ' αριθμ. 71369/25.7.1991 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εθνικής Άμυνας (όπως τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθμ. 86889/13.8.1992 και 25432/9.3.1993 όμοιες που εκδόθηκαν σε εκτέλεση του άρθρου 6 του Ν. 1911/1990) και ανασυγκροτήθηκε με την υπ' αριθμ. Φ.600/ΑΔ 611/Σ.69/1.3.1994 κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και του αρμόδιου Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας, με τα αυτά μέλη και γραμματέα τον *Ε. Χαριτάκη*, ώστε να προβεί στην τελική αναθεώρηση του σχεδίου του ΣΠΚ.

Επιθυμώντας λοιπόν να ενισχύσουν την προστασία του δικαιώματος στην ζωή που εγγυάται η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπεγράφη στην Ρώμη στις 4.11.1950, και παρατηρώντας ότι το 6^ο Πρωτόκολλο της Συμβάσεως, που υπεγράφη στο Στρασβούργο στις 28.4.1983, δεν εξαιρεί την θανατική ποινή σε κάθε περίπτωση, αποφάσισαν «να κάνουν ένα τελικό βήμα προς την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιπτώσεις».¹¹

Έτσι ορίστηκε σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του Πρωτοκόλλου, ότι η θανατική ποινή θα καταργηθεί και ότι κανείς δεν θα καταδικάζεται σε τέτοια ποινή ή θα εκτελείται (άρθρο 1). Ορίστηκε ακόμη ότι καμία παρέκκλιση δεν επιτρέπεται από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου, βάσει του άρθρου 15 της Συμβάσεως της Ρώμης (άρθρο 2) και επίσης ορίστηκε ότι καμία επιφύλαξη δεν επιτρέπεται ως προς τις διατάξεις του, βάσει του άρθρου 57 της Συμβάσεως αυτής (άρθρο 3). Στο άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου ορίστηκε ότι κάθε κράτος μπορεί, κατά την στιγμή της υπογραφής ή της καταθέσεως του εγγράφου κυρώσεως, αποδοχής ή εγκρίσεως, να προσδιορίσει το έδαφος ή τα εδάφη επί των οποίων θα έχει εφαρμογή το Πρωτόκολλο και ακόμη ότι κάθε Κράτος μπορεί σε κάθε μεταγενέστερο χρόνο, με δήλωση απευθυνόμενη στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να επεκτείνει την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου σε οποιοδήποτε άλλο έδαφος που θα προσδιορίζεται στη δήλωση, ενώ στο άρθρο 5 ορίστηκε ότι μεταξύ των Κρατών-Μελών, οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 4 του Πρωτοκόλλου, θα θεωρούνται ως πρόσθετα άρθρα της Συμβάσεως της Ρώμης. Στα επόμενα άρθρα του Πρωτοκόλλου, ορίστηκαν τα σχετικά με την υπογραφή και επικύρωσή του από τα Κράτη-Μέλη (άρθρο 6), τα σχετικά με τη θέση του σε ισχύ (άρθρο 7) και τέλος στο άρθρο 8 του Πρωτοκόλλου, ορίστηκαν τα καθήκοντα του θεματοφύλακα αυτού, δηλαδή τα σχετικά καθήκοντα του Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης.¹²

3. Διατάξεις του ΣΠΚ οι οποίες τροποποιούνται ή καταργούνται

Από τη θέση σε ισχύ (26.11.2004) του κυρωτικού του 13^{ου} Πρωτοκόλλου στην ΕΣΔΑ νόμου (N 3289/2004) αναγκαίως καταργούνται, ή τροποποιούνται ανάλογα, οι σχετικές με τη θανατική ποινή προβλέψεις του ΣΠΚ, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του άρθρου 2 του νόμου αυτού. Εν συντομία παρατίθενται στη συνέχεια οι σχετικές αλλαγές. Πρώτον, αντικαθίσταται η παράγραφος 1 του άρθρου 7 ΣΠΚ [Είδη ποινών] η οποία πλέον έχει ως εξής: "1. Τα στρατιωτικά εγκλήματα τιμωρούνται με τις παρακάτω ποινές: Α. Κύριες: α) Κάθειρξη, ισόβια ή πρόσκαιρη. β) Φυλάκιση. Β. Παρεπόμενες, εκτός από τις προβλεπόμενες από τον Ποινικό Κώδικα: α) Καθαίρεση. β) Έκπτωση".

Δεύτερον, καταργείται το άρθρο 8 ΣΠΚ [Επιβολή θανατικής ποινής], το οποίο πριν από την κατάργησή του προέβλεπε ότι «Σε όσες περιπτώσεις ο νόμος προβλέπει τη θανατική ποινή διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, το δικαστήριο, για την επιβολή της πρώτης, λαμβάνει υπόψη και τον ενδεχόμενο κίνδυνο για την ασφάλεια της χώρας ή την μαχητική ικανότητα του στρατού». Τρίτον, η παράγραφος 3 του άρθρου 9 ΣΠΚ [Καθαίρεση] αντικαθίσταται ως εξής: "3. Η ποινή της κάθειρξης επιφέρει αυτοδικαίως και καθαίρεση του στρατιωτικού".

¹¹ Σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στο Προοίμιο του 13^{ου} Πρωτοκόλλου, όπως περιλαμβάνεται στον κυρωτικό Νόμο 3289/2004 (ΦΕΚ Α' 227/26.11.2004)

¹² «Ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης θα ειδοποιήσει όλα τα Κράτη Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης για: α. κάθε υπογραφή, β. την κατάθεση ενός εγγράφου κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης, γ. κάθε ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του παρόντος Πρωτοκόλλου σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 7, δ. κάθε άλλη πράξη, ειδοποίηση ή κοινοποίηση σχετική με το παρόν Πρωτόκολλο». (Βλ. άρθρο 8 του Πρωτοκόλλου, που κυρώθηκε με το Ν 3289/2004).

Τέταρτον, καταργείται η παράγραφος 1 του άρθρου 14 ΣΠΚ [Εκτέλεση ποινών]¹³ ενώ οι λοιπές παράγραφοι του άρθρου αυτού αναριθμούνται λαμβάνοντας τους αριθμούς 1 έως και 4 αντίστοιχα, και τέλος, όπου στις διατάξεις του ΣΠΚ προβλέπεται για ορισμένη αξιόποινη πράξη η ποινή του θανάτου διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, νοείται πλέον ότι απειλείται μόνον η τελευταία.¹⁴

Αντί επιλόγου

Με τη θέση σε ισχύ από 26.11.2004 του Ν 3289/2004, εξοβελίζεται πλήρως από το ελληνικό δικαιοσύνη σύστημα η πρόβλεψη της ποινής του θανάτου, η οποία παρέμενε μόνο εντός του ΣΠΚ, απειλούμενη για στρατιωτικά κακουργήματα τελούμενα κατά τη διάρκεια πολεμικής περιόδου, των οποίων η φύση και η βαρύτητα είχε κριθεί ότι καθιστούσαν αναγκαία την *in abstracto* πρόβλεψη στο νόμο και της ποινής αυτής, πάντοτε διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης. Κλείνοντας την μικρή αυτή παρουσίαση, θα παραθέσουμε χωρίς κανένα περαιτέρω σχολιασμό, αντί επιλόγου, ένα μικρό απόσπασμα από το έργο του μεγάλου ιστορικού της αρχαιότητας και σπουδαίου ανατόμου της ανθρώπινης ψυχής *Θουκυδίδη*:

*«...Μα είμαστε όλοι από τη φύση μας επιρρεπείς στα σφάλματα, είτε στην ιδιωτική είτε στη δημόσια ζωή και δεν υπάρχει κανένας νόμος που να το εμποδίζει αυτό, γιατί οι άνθρωποι έχουν δοκιμάσει προοδευτικά όλες τις τιμωρίες στην προσπάθειά τους να αδικούνται λιγότερο από τους εγκληματίες. Και είναι πιθανό παλαιότερα οι ποινές για μεγαλύτερα αδικήματα να ήταν ηπιότερες και με το πέρασμα του χρόνου οι περισσότερες κατέληξαν, λόγω των παραβάσεων, να γίνουν θανατικές. Και πάλι όμως γίνονται παραβάσεις. Ή θα βρούμε ένα φόβητρο πιο τρομαχτικό απ' το θάνατο, ή ο θάνατος δεν εμποδίζει καθόλου. Η φτώχεια με τις ανάγκες της, που γεμίζει τους ανθρώπους θράσος, και η δύναμη με την αλαζονεία και την περηφάνια της, που τους γεμίζει πλεονεξία, ή άλλες συνθήκες, με τα ανθρώπινα πάθη τους που το καθένα κυριαρχείται από ένα ισχυρότερο, σπρώχνουν τους ανθρώπους στον κίνδυνο....».*¹⁵

¹³ Η παρ. 1 του άρθρου 14 ΣΠΚ πριν από την κατάργησή της είχε ως εξής: «1. Η ποινή του θανάτου που επιβάλλεται από στρατιωτικό δικαστήριο εκτελείται με τον τρόπο και τη διαδικασία που ορίζεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού».

¹⁴ Σχετικά με τα στρατιωτικά κακουργήματα για τα οποία ο ΣΠΚ προβλέπει την ποινή του θανάτου, πάντοτε διαζευκτικά με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, τα οποία είναι συνολικά τριάντα πέντε (35) τον αριθμό, βλ. παραπάνω υποσημείωση 7.

¹⁵ *Θουκυδίδης*, *Ιστοριών* III, 45, 1 κ.ε., από απόσπασμα περιλαμβανόμενο στο έργο «Τι είναι ο άνθρωπος;», της σειράς *Αρχαίων συγγραφέων των εκδόσεων Εξάντας*, Αθήνα 2001, σελ. 105 (μτφρ. *Ιώ Μανωλέσσου, Δ. Κουκουζίκη, Π. Σεράνης, Ευ. Καρακάσης*), ανθολόγηση *K. Bartels* (*Was ist der Mensch? Texte zur Anthropologie der Antike*, Μόναχο 1975).